

**МІКРОКОНТЕКСТ І МАКРОКОНТЕКСТ У СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ:
СПІЛЬНА СИМВОЛІКА У ВИБРАНІЙ ЛІРИЦІ
СЕРА ФІЛІПА СІДНІ (1551/54–1586/87)
ТА РИЧАРДА ЛАВЛЕЙСА (1617/18–1656/58)**

О. О. Смольницька, канд. філос. наук, ст. наук. співробітник

Науково-дослідний інститут українознавства МОН України,

вул. Ісаакяна 18, м. Київ, 01135, Україна

E-mail: mytholog7@gmail.com

У статті аналізуються спільні провідні символи на прикладі XXXIX сонета Філіпа Сідні та вірша Ричарда Лавлейса «До Алтеї, з В'язниці». До уваги беруться символи троянди, вінка, Сну, Чаші, розглянуті як вузький і широкий контексти. Залучається тезаурусний аналіз. У контекстуальному аспекті з'ясовується, яку конотацію важливого символу троянди мали на увазі обидва поети. Враховуються історичні реалії, тобто знане і незнане цим авторам. Акцентується увага на античній міфології, неодноразово використовуваній обома поетами. При аналізі староанглійських лексем з огляду на етимологію та історичну тяглість, а також полісемантичність, наголошується на проблемах україномовного відтворення цих текстів. Зокрема, це проблеми компактності лексем, еквіритмічності, чергування чоловічих і жіночих рим або, навпаки, суцільного збереження чоловічого римування. Поезії подаються в оригіналах і власних перекладах.

Ключові слова: поезія, переклад, символ, контекст, мікроконтекст, макроконтекст, тезаурус.

Вступ. Вітчизняне перекладознавство збагачується відкриттям нових імен, у тому числі паралелями з письменниками української літератури, тобто спостерігається увага до світового контексту. Зокрема, стає популярною британська лірика доби Ренесансу, бароко, Реставрації – наприклад, творчість Філіпа Сідні, Ричарда Лавлейса, Ендрю Марвелла та ін. У сучасних українських студіях вибрана поезія згаданих авторів уже досліджувалася (М. Стріха [6], С. Трош (Сластьон) – компаративні, гендерні студії [6; 8], Н. Торкут – ренесансний зріз [9, с. 5]; В. Шереметьєва – соціокультурний і перекладознавчий аспекти [9], причому лірика Ф. Сідні вперше розглянута комплексно; О. Смольницька – компаративні, перекладознавчі статті [5], та ін.), українською мовою вибрана лірика цих поетів також перекладалася (Ф. Сідні – В. Гриценко, В. Марач, М. Стріха, О. Шкловська [9, с. 12]; Ф. Сідні, Р. Лавлейс, Е. Марвелл – О. Смольницька), проте слід здійснити нові переклади великого корпусу залишених авторами текстів, особливо з огляду на потужний культурний і релігійний шари цих творів, що зумовлює цікаві перспективи для зіставлення з українською і польською поезією XVII – XVIII ст. Таким чином, пропонується робота містить теоретичний і практичний аспект.

Мета роботи – вичленувати мікро- і макроконтекст у вибраних поезіях Єлизаветинця **Філіпа Сідні** (далі скорочено ФС) і поета епохи Стюартів **Ричарда Лавлейса** (далі скорочено РЛ). Відповідно мета передбачає **завдання:**

- навести біографічно-контекстуальний аналіз, показавши особливі риси обох поетів на тлі доби;

- здійснити міфологічний екскурс при дослідженні ключових лексем;

- дослідити труднощі поетичного перекладу українською мовою компактної, насиченої поезії ФС і РЛ, запропонувавши різні варіанти.

Методи дослідження: поетологічний, лінгвістичний, тезаурусний, біографічний, компаративний, культурологічний, ретроспективний, символіко-контекстуальний,

© Смольницька О. О., 2017

перекладознавчий аналіз. Мотивація вибору текстів цих поетів (незважаючи на майже сторічну різницю у хронології) зумовлюється спільним набором використовуваних авторами символів, тобто шифрів, умовних знаків, звідки можна вибудувати певну закономірність.

Об'єкт дослідження – XXXIX сонет ФС (додаток 1, цикл «Астрофіл (Астрофель) і Стелла», “Astrophel and Stella”, 1580-ті pp.) та вірш РЛ «До Алтеї, з В'язниці» (додаток 2, “To Althea, from Prison”, між 1642 і 1649 pp.). Діалог, контакт між цими конкретними віршами цілком можливий, оскільки натхненником для РЛ був саме ФС – «образ ідеального поета доби Відродження» [8, с. 342], отже, є підстава стверджувати про тяглість поколінь. Біографічно обраних для аналізу поетів об'єднують придворна кар'єра, політична діяльність (показово, що обидва не дожили до сорока років), активна життєва позиція (у тому числі релігійна – обстоювання протестантизму), плідна творча спадщина, позначена стрункою формою та освіченістю, широкою ерудицією. Обидва поети не перебували у вежі слонової кістки: діяльність (у тому числі військова) надихала їх на поезію (досвід переломлення).

Предмет дослідження – символи: у ФС: *троянда (rose), вінок (garland), Сон (Sleep)*, у РЛ: спільний із ФС символ *Roses* та дотичні до цієї лексеми *bound, Cups*.

Результати дослідження та їхнє обґрунтування. Теоретичний апарат. **Мікроконтекст** (вузький контекст) означає лексичну одиницю (або одиниці) у межах контексту – речення; відповідно, **макроконтекст** (широкий контекст) – мовне оточення цієї одиниці. Існують лексичний і синтаксичний мікроконтексти [7]. У даному разі досліджується лексичний контекст, тобто яким чином певна лексема реалізується завдяки «обрамленню». Для повнішого розуміння варто наголосити, що як освічені діячі ФС і РЛ у поезіях неодноразово зверталися до античної міфології та реалій Стародавнього Риму, причому символіка у текстах часто імпліцитна (тоді як сучасникам поетів вона була зрозуміла з огляду на контекст).

Біографічні довідки та характеристика творчості: 1) ФС: Англійський поет, меценат, теоретик літератури і мистецтва, громадський діяч елізаветинської доби. Як поет був відомий лише десятиліття (і творив у цей час [6]). Дипломат у Франції, де зазнав впливу гугенотської інтелігенції; ревний протестант, потрапив у неласку королеви Єлизавети I Англійської Тюдор через свої релігійні переконання (аналогічно – РЛ за Карла I Стюарта), але, після фактичного вигнання, під час якого творив (у маєтку сестри Мері), був покликаний знову. Загинув на війні у Нідерландах. За життя згуртував навколо себе інших поетів, був одним із найосвіченіших людей в Європі. Завдяки поезії ФС англійська лірика набула тонкої іронії. Незважаючи на шанування Петрарки та інших неанглійських поетів, ФС не наслідував їх. Це помітно у тому, що поет віддавав перевагу **англійській** формі сонета, а не італійській чи іспанській, як це робили до нього. (Питання форми сонета у ФС досліджено: [6], там само – докладніше характеристика автора). Відтак, при аналізі символу троянди – ця квітка стала популярною в європейській літературі завдяки Данте, а також неоплатонізму – досі не з'ясовано, чи позначились італійський вплив і неоплатонізм на творчості ФС (остання течія, зокрема, розвинулася в Англії за доби Реставрації). Перу ФС належить цикл зі 108 сонетів та 11 пісень «Астрофіл і Стелла», де високі почуття поєднуються з іронією, а кінцівка трагічна: кохання ліричного героя лишається невзаємним. Мова поезій звучить посучасному завдяки витонченій думці [4, с. 1].

2) РЛ: Походив з плеяди поетів-кавалерів – групи письменників при дворі Карла I Стюарта, які під час революції Олівера Кромвеля дотримувалися монархічних поглядів. Точна дата життя і смерті поета невідомі (як, до речі, і місце його народження – Вулвіч у родовому графстві Кент, чи Голландія). Англійські джерела свідчать, що РЛ народився 9 грудня 1617 р., а вмер у Лондоні 1657 р. Відстоювання поетом релігійних принципів (протестантизму) призвело до того, що за наказом відомого симпатіями до католицизму Карла I та його оточення РЛ ув'язнили в тюрмі

Гейтхауз у Вестмінстері. Дата написання вірша приблизна – між 1642 і 1649 рр., тобто в період між двома ув'язненнями. Отже, поет пережив свого короля, страченого в 1649 р. (Докладніше біографія та характеристика постаті РЛ: [5], [8]).

Тезаурусний аналіз. 1) **ФС:** мова вірша староанглійська, ужиті лексеми створюють питання для відтворення, оскільки слід звернути увагу на асоціації. Так, показовий подвійний наголос в одному рядку на лексемі *shield: With shield of proof, shield me from out the prease* [2, р. 39]. *Prease* – арх.: 1) від *press*, але тут ужите інше значення – від *praise* (XVI ст.) – «(по)хвала», що українською можна відтворити і *дослівно* («(по)хвала»), і як «шана». Контраст – вищезазначені у сонеті образи: *Sleep=The baiting place of wit* [2, р. 39]. Лексема *bait* означає «приманка», можна перекласти і як «приваба», «зваба». Отже, Сон манить героя, і далі згадується ліжко. *Balm* – «бальзам», а також «цілюща мазь». *Woe* – багатозначне слово: горе, скорбота; нещастя, негаразди (у множині), поневіряння, тощо. *Shield of proof:* цей макроконтраст неоднозначний, бо *shield* – «щит», а ще «захист», «заслона» (продовжуючи асоціативний ряд: «оплот», «твердиня»), *proof* – «доказ»; «випробовування»; «перевірка»; «непробивний»; «непроникний». Отже, тут акцент на тривкості, міцності. **Строфіка:** 1) a – b – a – b; 2) a – b – a – b; 3) c – d – c; 4) d – e – e.

2) **РЛ:** вірш полісемантичний і складний, для аналізу конкретної символіки показова друга строфа, яка у перекладі звучить: «Як в милім колі – дзенькіт Чаш, / Далеко Темзи прах, / В *Трояндах* кожен вінчик наш [тут і далі виділення мікро- і макроконтраксту моє, де жирним курсивом – мікроконтекст, просто курсивом – макроконтракт. – О. С.], / І Полум'я в серцях, / І горе, й пристрасті смутні / Долаєм у вині, – / Не знають риби в глибині / Такої волі, ні» [3, с. 1] (див. додаток 3). В оригіналі – глибший підтекст: “When flowing Cups run swiftly round / With no allaying Thames, / Our careless heads with *Roses* bound, / Our hearts with Loyal Flames; / When thirsty grief in Wine we steep, / When Healths and draughts go free, / Fishes that tittle in the Deep / Know no such Liberty” [1, р. 298]. Впадає у вічі епітет *careless*, тобто безтурботний: це може означати і вільне, розважальне життя тих, кого пізніше стали називати лібертинами і богемою (С. Трош інтерпретує вищевказане словосполучення як затьмарені вином голови [8, с. 343]), також – невимушену поведінку у вузькому колі однодумців, чий серця палають спільним на всіх полум'ям (*Loyal Flames*), а ще – цінування кожного дня. Тут антична традиція: на бенкеті прощатися з друзями перед смертю, створивши святкову атмосферу (прикладі Сенеки, Петронія та ін.) – звідси може бути й поминання, мотив скорботи [8, с. 344], а ще – чашу для причастя (і, ширше, узагалі таїнство для обраних). Також це може означати сакральну мудрість (аналогічно вино – у східній поезії).

Символіко-контекстуальний аналіз. Передовсім треба проаналізувати символ *троянди*, надзвичайно складний. «Королева квітів» має багато значень на Заході та Сході, проте які саме конотації використані ФС і РЛ? Для відповіді на це питання слід простежити первісне значення символу троянди. Прикметно, що ні у ФС, ні у РЛ не названо кольору троянд. Від кольору (білого, червоного, чорного, жовтого, блакитного), так само як і від кількості пелюсток, залежить інтерпретація цього символу. Тому пропонований аналіз розглядає цю квітку універсально.

Троянда (лат. *rosa*, англ. *rose*) означає Венеру (Афродіту), Ісиду (на Сході; також це аналог лотоса, проте за досліджуваної доби індійські релігії не були відомі британцям, хоча експедиції до самої Індії вже здійснювалися), Матір Божу, Церкву, кохання земне і неземне, тасмницю (і взагалі сакральне), мудрість. Також це серце, сад Еросу; принцип, жіночності, фізичного кохання, весни, юності, Великої Матері, андрогінних божеств [1, с. 558 – 559]. У тексті ФС це жіночність. В англійській мові усталений вислів (кліше) *rose lips*. Українською лексему *rose* можна перекладати літературно – «троянда», можна діалектно («рожа», «ружа», «глогорожа»: останнє – шипшина, дика троянда); ботанічний термін – «роза» (кущ). Якщо стилізувати під бароко (епоху, близьку ФС), то у звертанні можна використати староукраїнський

епітет «квіт рожаний» (з листів, приписуваних І. Мазепі). Трояндовий пуп'янок означає цноту, а колючки – кару за гріхи. За доби еллінізму (відома ФС завдяки джерелам) троянди стали асоціюватися з розкішшю – звідси вислів «спати на трояндах» [2, с. 553] – можливо, звідси трояндовий вінок в аналізованому сонеті. Також троянда – Діонісова корона [1, с. 559], але таке трактування скоріше стосується вірша РЛ, де учасники бенкету носять трояндові вінки. Достеменно невідомо, чи була znana ФС східна традиція (в українському літературознавстві здійснений компаративний аналіз мотивів творчості цього поета з суфійською символікою [6]), але можна припустити спільний принцип: троянда означає натхнення. Дивлячись на троянду, соловей співає ще краще [2, с. 556]; закоханий у неї, притискаючись серцем до колючок, він же й гине, співаючи, забарвивши квітку кров'ю (цей мотив використано у куртуазній поезії – такий вплив є і у РЛ [8], а ще і відомій казці О. Вайлда “The Nightingale and the Rose” – у перекладі Т. Некряч «Соловушка і Троянда»; по-своєму, натяком, інтерпретовано у драмі О. Блока «Троянда і Хрест»). Троянда, що в'яне, означає скороминучу юність, але зірвані троянди пахнуть краще (В. Шекспір) [1, с. 559] – у цьому аспекті можна розглядати цей символ як творчість, сублимацію.

Сама форма троянди означає цілісність, повноту (=мандала). Один з прикладів: троянда з вісьмома пелюстками – відродження [1, с. 558].

Таким чином, у 39-му сонеті ФС можна простежити асоціативний ряд: Стелла=Афродіта (Венера): таку асоціацію викликає міф про те, що червона троянда проросла з крові богині, яка бігла до пораненого Адоніса (свого коханого) і вколосалася об колючки. Інша версія – троянда проросла з Венериних сліз над Адонісом. Отже, безжальна Стелла, як троянда, вразила, поранила закоханого в неї, і Адоніс (ліричний герой) гине. У ФС розлучений герой мучиться через неможливість зустрітись зі Стеллою наяву. Але з трояндою пов'язаний й інший міф: ця квітка вперше з'явилася, коли з морської піни народилася Афродіта: бризки перетворилися на троянди (Анакреон) [1, с. 559]. Отже, троянда означає кохання, творчість, відродження, метаморфози. Море (як і вода, безодня, черево), за юнганством, означає несвідоме. Так само, як Афродіта з морської піни, у сновидінні ліричному герою являється Стелла, причому вві сні її образ відчутніший, аніж наяву, тобто сонет виразно оніристичний. Також троянда – священна квітка грацій, Еос (світання), Персефони (провіщає весну), Гіменея (трояндами осипали шлюбну постіль, молоді надівали трояндові вінки) [1, с. 559] – останню асоціацію легко простежити в аналізованому сонеті. Ліричний герой мріє про взаємність з боку Стелли, а символіка натякає на його мрію про шлюб, а, отже, нерозривність з Анімою.

Як і Персефона (Прозерпіна), Стелла являється з Тартару (на що натякається, бо діти Нікти, Ночі, з-поміж яких Гіпнос, Сон – живуть там). У міфологічному аспекті алегоричний *Сон (Sleep)* у ФС може означати і Морфея, і Гіпнос. У Стародавньому Римі троянди клали в узголів'ях умерлих і на могили (аналогічно – у перших християн). Якщо здійснити паралель у вірші *троянда=сон*, то виникає асоціація, відома фольклору і міфологіям багатьох народів: сон – рідний брат смерті. Отже, у ФС Сон=Тартар=Нікта, тобто темрява=несвідоме, звідки постає Аніма (Стелла). Троянди навіюють сон і постають зв'язком з жіночим началом (викликуваною зі сну Стеллою), тобто ліричний герой – медіум, жрець.

У РЛ троянда може означати кохання (а також учти на честь Діоніса-Вакха), але й мовчання, таємницю (останнє – у католицизмі та алхімії). «Під знаком троянди» («під сінню троянди», лат. *sub rosa (dictum)* – «під трояндою», тобто по секрету) означало конфіденційну атмосферу, таємницю. Якщо в помешканні над людьми висіла чи була зображена троянда, це означало, що розголошувати почутого і сказаного ні в якому разі не слід. У конфесіоналах різьбили троянду (таємниця сповіді). Отже, автор міг мати на увазі коло однодумців, де звучали таємні слова, не призначені для зовнішнього світу. Можливо, це й натяк на причину ув'язнення, інакше чому б збори були таємними [3, с. 4; 5].

Вінок у ФС скоріше викликає лексичні, аніж символічні, труднощі для перекладу, бо *garland* означає і «вінок», і «гірляндю». В українській мові можна знайти відповідник «плетення», а якщо дотримуватися переносного значення, то – «вінець», «корона». У РЛ у зв'язці до лексеми *Roses* вжито *bound* – від дієслова *to bind*, «зв'язувати» (у тому числі угодою), «заковувати» тощо; як іменник – «зв'язка». Як і у *вінку* (*garland*), тут натяк на коло: однодумці пов'язані спільною ідеєю, а також символом, троянди постають як знак упізнаваних «своїх». Дослівно словосполучення у РЛ можна перекласти як «повиті трояндами голови» (поетичніший епітет – «повинуті»).

Інша проблема – адекватний поетичний переклад проаналізованих віршів, у тому числі відтворення форми. Зокрема, це стосується сонета ФС. Як пояснює М. Стріха (приватне повідомлення), в англійській поезії рими на 80% чоловічі (так само – у ФС), проте в українській традиції слід дотримуватись або суто чоловічих рим, або чергування чоловічих і жіночих, отже, компроміс – «умовна відповідність». Відтак, складнощі для перекладу являють терцети. З огляду на це здійснено три редакції 39-сонета ФС, з яких перша була еквіритмічна, проте остаточні – дві пізніші (див. додатки 4 – 5). Для збереження ритму у перекладі ФС вжито варіант «плетення» (додаток 4), в іншому варіанті – точний відповідник, «вінок» (додаток 5), для рими з яким обрано діалектизм «змрок», тобто «морок», «темряву». Архаїзми («тарча», тобто «щит», *shield*; «ложе», «глава» тощо) обрані дозовано, з метою ілюстрації стилю епохи.

Висновки

1. Здійснене дослідження виявляє спільність різних словесних і культурних кодів у конкретних поезіях ФС і РЛ – зокрема, діонісійство, – що можна пояснити і спільною поетичною традицією (а відтак, стандартним набором вербальних формул), і певною мірою однаковою освітньою базою аристократії означеного періоду. Контакт між проаналізованими віршами зумовлюється також біографічним аспектом. У літературному ключі РЛ продовжив і розвинув традицію, започатковану ФС.

2. Виявлені античний, християнський та інші коди (символ троянди) виявляють глибокий підтекст обраної лірики, яку не можна вважати суто любовною, а скоріше філософською та містичною. Так, троянда постає сакральним символом, позначаючи у ФС елліністичний (і, можливо, неоплатонічний) зміст, у РЛ – поєднання античного і християнського забарвлення. Деякі припущення залишилися гіпотетичними – зокрема, зв'язок з куртуазною літературою, а також італійською та східною поезією.

3. Показово, що Аніма (Стелла у ФС, Алтея – у РЛ) на фізичному рівні ліричному герою не з'являється, це скоріше мрія (у ФС – про появу Стелли вві сні, у РЛ – спогади про Алтею), яка конкретизується вже як видіння. Обидва жіночі образи постають з темряви (кімнати, де спить герой ФС; тюремної камери – у РЛ). Сон ототожнюється з фантазією, одкровенням, фактично творчість – це сон наяву (І. Франко), а, отже, сновидіння розширює несвідоме. В обох творах сон виступає як захист (навіть не покров) від реальності.

4. Полісемантичність і насиченість символами наведених віршів створює можливості для експерименту при перекладі – залучення архаїзмів або знахідок староукраїнської барокової словесності.

5. Робота має перспективу продовження з огляду на можливе зіставлення інших символів, кодів тощо в інших текстах британських поетів XVI – XVII ст. та необхідний переклад українською цих творів.

ДОДАТКИ

Додаток 1. *Sir Philip Sidney. XXXIX, "Astrophel and Stella" (1580s). Come Sleep! O Sleep, the certain knot of peace, / The baiting place of wit, the balm of woe, / The poor man's wealth, the prisoner's release, / The indifferent judge between the high and low; // With shield of proof, shield me from out the prease / Of those fierce darts Despair at me*

doth throw; / O make in me those civil wars to cease; / I will good tribute pay, if thou do so.
// Take thou of me smooth pillows, sweetest bed, / A chamber deaf to noise and blind to light,
/ A rosy garland and a weary head: // And if these things, as being thine by right, /
Move not thy heavy grace, thou shalt in me, /
Livelier than elsewhere, Stella's image see [2, p. 39].

Додаток 2. Richard Lovelace. "To Althea from Prison" (1642/1649). When Love with unconfined wings / Hovers within my Gates, / And my divine Althea brings / To whisper at the Grates; / When I lie tangled in her hair, / And fettered to her eye, / The Gods that wanton in the Air, / Know no such Liberty. // When flowing Cups run swiftly round / With no allaying Thames, / Our careless heads with Roses bound, / Our hearts with Loyal Flames; / When thirsty grief in Wine we steep, / When Healths and draughts go free, / Fishes that tittle in the Deep / Know no such Liberty. // When (like committed linnets) I / With shriller throat shall sing / The sweetness, Mercy, Majesty, / And glories of my King; / When I shall voice aloud how good / He is, how Great should be, / Enlargèd Winds, that curl the Flood, / Know no such Liberty. // Stone Walls do not a Prison make, / Nor Iron bars a Cage; / Minds innocent and quiet take / That for an Hermitage. / If I have freedom in my Love, / And in my soul am free, / Angels alone that soar above, / Enjoy such Liberty [1, p. 298].

Додаток 3. Ричард Лавлейс, «До Алтеї, з В'язниці» (поетичний переклад Ольги Смольницької, 2016). Коли розкутий Серця літ / Витає знов до Врат, / І знов божественний Привіт / Алтея шле до Ґрат, / І пасем сіті чарівні, / І погляди ясні – / Боги не знають неземні / Такої волі, ні. // Як в милім колі – дзенькіт Чаш, / Далеко Темзи прах, / В Трояндах кожен вінчик наш, / І Полум'я в серцях, / І горе, й пристрасті смутні / Долаєм у Вині, – / Не знають Риби в Глибині / Такої Волі, ні. // Коли, як макопійки спів, / Вірш лине голосний, / Величний в милості дарів, / Монарх у Славі мій; / Про Щедрість я складу пісні, / Про милостиві дні, – / Не знають й Вихрі Буремні / Такої Волі, ні. // Ще не Тюрма мур кам'яний, / Ґрат Плетиво тверде; / Смирений Розум навіть в ній / Обитель віднайде: / Любові воля окриля, / Сил додає мені, – / Вільніш, ніж я, лиш Янголя / У вишньому знанні [3, с. 1 – 2].

Додаток 4. Філіп Сідні, сонет XXXIX, інша редакція, українська традиція (чергування чоловічих і жіночих рим, поетичний переклад Ольги Смольницької, 2017). О Сну, прилинь! Це узи миру – Сон, / Утішний дім, для ран бальзаму благо, / Убогих надля, лама полон, / Між вишиною й низом рівновага. // Ця тарча – щонайкраща з оборон, / Хай Одчай стріли посла виснаги; / У міжусобних війнах перепон / Я дань сплачу, якщо й твоя повага. // Глуха до слів, до дня сліпа світлиця, / Хай ложе прийме стомлену главу, / Трояндова вінчає плетениця: // Чи ласку я отримаю нову? / Явись мені у милості твердині, / О Стеллин лик, відчутніший, ніж нині [4, с. 6].

Додаток 5. Філіп Сідні, сонет XXXIX, інша редакція, українська традиція (самі чоловічі рими, поетичний переклад Ольги Смольницької, 2017). О Сну, прилинь! Це узи миру – Сон, / Утішний дім, для ран благий бальзам, / Убогих надля, лама полон, / Підносить діл назустріч небесам. // Ця тарча – щонайкраща з оборон, / Хай Одчай стріли посла серцям; / У міжусобних війнах перепон, / Як ти прихильна, дань тобі віддам. // В покої, де глухий незрячий змок, / Прийми на ложе стомлену главу, / І на чоло трояндовий вінок: // Чи ласку я отримаю нову? – / У невблаганній милості явись, / О Стеллин лик, живіший, ніж колись [4, с. 7 – 8].

**МИКРОКОНТЕКСТ И МАКРОКОНТЕКСТ В СОВРЕМЕННОМ
УКРАИНСКОМ ПЕРЕВОДОВЕДЕНИИ: ОБЩАЯ СИМВОЛИКА В
ИЗБРАННОЙ ЛИРИКЕ СЭРА ФИЛИПА СИДНИ (1551/54– 1586/87) И
РИЧАРДА ЛАВЛЕЙСА (1617/18 – 1656/58)**

О. А. Смольницкая, канд. филос. наук, ст. науч. сотрудник

Научно-исследовательский институт украиноведения МОН Украины,

ул. Исаакяна 18, г. Киев, 01135, Украина

E-mail: mytholog7@gmail.com

В статье анализируются общие ведущие символы на примере XXXIX сонета Филипа Сидни и стихотворения Ричарда Лавлейса «К Алтее, из Тюрьмы». Во внимание принимаются символы розы, венка, Сна, Чаши, рассмотренные в узком и широком контекстах. Привлечен тезаурусный анализ. В контекстуальном аспекте выясняется, какую коннотацию ключевого символа розы имели в виду оба поэта. Учитываются исторические реалии, то есть известное и неизвестное этим авторам. Акцентируется внимание на античной мифологии, неоднократно используемой обоими поэтами. При анализе староанглийских лексем, с учетом этимологии и исторической преемственности, а также полисемантической, выделены проблемы воспроизведения этих текстов на украинском языке. В частности, проблемы компактности лексем, эквиритмичности, чередование мужских и женских рифм или, наоборот, сплошное сохранение мужской рифмовки. Стихотворения подаются в оригиналах и собственных переводах.

***Ключевые слова:** поэзия, перевод, символ, контекст, микроконтекст, макроконтекст, тезаурус.*

**MICROCONTEXT AND MACROCONTEXT
IN THE MODERN UKRAINIAN TRANSLATION STUDIES: COMMON SYMBOLOGY
IN THE SELECTED LYRICS BY SIR PHILIP SIDNEY(1551/1554– 1586/87)
AND RICHARD LOVELACE (1617/18 – 1656/58)**

О. О. Smolnytska, PhD, Senior Researcher

Kyiv Research Institute of Ukrainian Studies,

18, Isaakyana St., Kyiv, 01135, Ukraine

E-mail: mytholog7@gmail.com

The article deals with the common leading symbols, for example of the Sonnet XXXIX by Philip Sidney and the poem by Richard Lovelace "To Althea, from Prison". The symbols as the rose, garland, Sleep, Cup are taken into account, they are considered as narrow and broad contexts. The thesaurus analysis is involved. The contextual aspect light up the question: what the connotation of the important symbol of the rose was referring to both poets. The historical realities are researched, especially, the known and unknown by these authors. The classical mythology is emphasized, because it was used by both poets. In the analysis of the Old English lexemes the etymology and historical continuity are given, as well as polysemy, notes on the language problems play. In particular, the problems of compactness, the preserving the same rhythm and meter, the alternation of single and double rhymes, or, on the contrary, the conservation of the single rhyme. The lyrics are served in the originals and translations made by the author of the article.

***Keywords:** poetry, translation, symbol, context, microcontext, macrocontext, thesaurus.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Иллюстрированная энциклопедия символов / сост. А. Егзаров. – Москва : Астрель : АСТ, 2007. – 723, [5] с.: ил.
2. Королев К. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / К. М. Королев. – Санкт-Петербург. : Мидгард, 2005. – 603 с.
3. Лавлейс Р. До Алтеї, з В'язниці ("To Althea, from Prison") / Ричард Лавлейс (Richard Lovelace, 1617 або 1618 – 1656, 1657 чи 1658) / переклад і коментарі Ольги Смольницької. – Автор. комп. набір. – 2016. – 5 с. (На правах рукопису).
4. Сідні Ф. Із циклу сонетів «Астрофіл і Стелла» / Філіп Сідні (Philip Sidney, 1551 або 1554 – 1586 чи 1587) / передмова і переклад зі староанглійської Ольги Смольницької. – Київ, 2013 – 2017. – 8 с. (На правах рукопису).

5. Смольницька О. Трансформація аристократичного жіночого образу в любовній ліриці англійських поетів доби пізнього Ренесансу і бароко: практичний аспект / Смольницька О. О. // Сучасні дослідження з іноземної філології : зб. наук. праць. – 2017. – Вип. 15.
6. Стріха М. Специфіка гендерних мотивів у творчості Філіпа Сідні та Бахадир Герай Хана I (Резмі): історико-біографічний та компаративний аспекти / Максим Стріха, Сабріє Трош // Слово і час. – 2016. – № 2. – С. 73 – 79.
7. Торсуева И. Г. Контекст / И. Г. Торсуева // Лингвистический энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tapemark.narod.ru/les/238b.html>, свободный. – на рус. яз. – Дата обращения: 21.03.2016.
8. Трош С. Специфика гендерных мотивов в поликультурном пространстве: методологический аспект (на материале стихотворения Р. Лавлейса «К Алте, из тюрьмы» (1642/1649?) / С. Э. Трош // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2014. – Вип. 49. – С. 342 – 344.
9. Шереметьєва В. К. Творчість Філіпа Сідні в соціокультурному контексті англійського Ренесансу / Шереметьєва Вікторія Костянтинівна. – Спеціальність: 10.01.04 – література зарубіжних країн. – Автореф. ... канд. філол. н. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2017. – 22 с

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

1. Lovelace R. To Althea, from Prison / Richard Lovelace // The Penguin Book of English Verse. / Edited by Paul Keegan. – 2004. – P. 298.
2. Sidney Ph. XXXIX / Sir Philip Sidney // Sir Philip Sidney's "Astrophel and Stella" Wherein the Excellence of Sweet Poesy is Concluded edited from the Folio of MDXCVIII. By Alfred Pollard. – London, 1888. – P. 39.

REFERENCES

1. Egazarov, A. (Ed.) (2007). *Illustrirovanaia entsiklopediia simvolov* [Illustrated encyclopedia of symbols]. Moscow, Russia: Astrel':AST.
2. Korolev, K. (2005). *Entsiklopediia simvolov, znakov, emblem* [Encyclopedia of symbols, signs, emblems]. St. Petersburg, Tussia: Midgard.
3. Lavleis, Rychard. (2016). *Do Altei, z v'iaznytsi* [To Althea, from Prison] (Olha Smolnytska, Trans. and Comments) (manuscript).
4. Sidni, F. (2013-2017). *With the cycle of sonnets "Astrofil and Stella"* (Preface and translation of the Old English Olha Smolnytska), (manuscript).
5. Smolnytska, O. (2017). Transformatsiia arystokratychnoho zhinochoho obrazu v liubovni liyrytsi anhliskykh poetiv doby pizn'oho Renesansu I baroko: praktychnyi aspekt [Transformation aristocratic female character in the love lyrics of English poets of late Renaissance and Baroque: Practical aspect] *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*, 15.
6. Strikha, M., & Trosh, S. (2016). Spetsyfika hendernykh motyviv u tvorchosti Filipa Sidni ta Bahadyr Gerai Khana I (Rezmi): istoryko-biografichnyi ta komparatyvnyi aspekty [Specificity grounds of gender in the work of Philip Sidney and Bahadyr Giray Khan I (Rezmi): historical and biographical and comparative aspects]. *Slovoichas*, 2, 73–79.
7. Torsueva, I. G. (2016) *Contekst. Lingvisticheskij entsiklopedicheskij slovar*. Retrieved March 21, 2016 from [www:http://tapemark.narod.ru/les/238b.html](http://tapemark.narod.ru/les/238b.html)
8. Trosh, S. Je. (2014). Specifika hendernykh motivov v polikul'turnom prostranstve: metodologicheskij aspekt (na materiale stikhotvorenija R. Lavlejsa «K Altee, iz tiur'my» (1642/1649?) [Specificity of Gender Motives in Multicultural Space: Methodological Aspect (Based on R. Lovelace's poem "Towards Altea, from Prison"). *Naukovi zapiski Nacional'nogo universitetu «Ostroz'ka akademii»*, 49, 342–344.
9. Sheremet'yeva V. K. (2017). *Tvorchist' Filipa Sidni v sotsiokul'turnomu konteksti anhlis'koho Renesansu* . – Spetsial'nist': 10.01.04 – literatura zarubizhnykh krayin. – Avtoref. ... cand. filol. n. – Chornomors'kyj natsional'nyy universytet imeni Petra Mohyly. – Mykolajiv, Ukraine, 22 s.

ILLUSTRATIVE MATHERIAL

1. Lovelace, R. (2004). *To Althea from Prison* (Paul Keegan, Ed.). The Penguin Book of English Verse.
2. Sidney Ph. XXXIX / Sir Philip Sidney // Sir Philip Sidney's "Astrophel and Stella" Wherein the Excellence of Sweet Poesy is Concluded edited from the Folio of MDXCVIII. By Alfred Pollard (1888). London.

Надійшла до редакції 15 березня 2017 р.